

Eduard Contijoch i Miquel

**Josep Contijoch i Carol,
l'alcalde-gestor de
Montblanc durant el
bienni negre
(1934-1936)**

Tinet
www.tinet.cat

A les eleccions legislatives que el novembre de 1933 se celebraren en el marc de la Segona República Espanyola, una esquerra força fragmentada veié com les dretes assolien una majoria folgada. Com a conseqüència, començà a governar l'Estat una coalició dels radicals d'Alejandro Lerroux amb la CEDA¹. L'octubre de 1934 la CEDA forçà en Lerroux a incloure en el seu govern tres ministres de les seves files per mantenir-li el suport. Aquest fet fou interpretat per les esquerres, liderades pel PSOE, com el travessament de la línia vermella que decidí respondre amb una convocatòria de vaga general per part de la UGT. Amb seguiment desigual a l'Estat, tingué especial –i tràgica- rellevància a Astúries, però també a Catalunya i, en menor mesura al País Basc. A Catalunya, la circumstància fou aprofitada pel president de la Generalitat, Lluís Companys, per declarar, el 6 d'Octubre, “l'Estat Català dins la República Federal Espanyola”. Deu hores després, el Govern Català fou detingut i encarcerat al vaixell - presó “Uruguay”.

Aquells dies, a Catalunya, vingueren acompanyats d'aldarulls i actes violents especialment contra esglésies, clergues i persones dretanes. Un cop fracassada i reprimida la declaració i les actuacions conseqüents, fou suprimit l'Estatut vigent, es clausurà el Parlament català i molts consistoris d'esquerres que secundaren la declaració de la Generalitat foren destituïts.²

1 *Confederación Española de Derechas Autónomas*. Partit conservador, encapçalat per Jose María Gil-Robles, d'ideologia fortament clerical i antirepublicana.

2 «Els fets d'octubre de 1934 són complexos. Les seves causes són diverses i tant els propis fets, com les seves conseqüències, han donat peu a moltes i encertades anàlisis. No pretenem en aquest escrit sinó fer un petit resum per situar el personatge en el seu context. Som conscients, en qualsevol cas, que la brevetat implica superficialitat.

Fig. 1 El President Companys i els membres del seu govern empresonats

A Montblanc, on els fets també tingueren caire d'esclat revolucionari³, però no corregué la sang, el consistori, que havia donat públic suport a la declaració del president Companys, fou també destituït, passant a ocupar els càrrecs municipals els regidors de l'oposició dretana. L'alcaldia l'ocupà en Josep Contijoch i Carol.

En Josep Contijoch i Carol era l'hereu d'una família d'industrials que s'havia instal·lat a Montblanc el 1864⁴

3 Lluís Vives i Poblet a les "Narracions històriques de la Vila de Montblanc" descriu: "A Montblanc els obrers abandonaren el treball i els pagesos no eixiren al camp. [...] Les organitzacions polítiques i sindicals, d'acord amb l'Ajuntament i el diputat al Parlament català Josep Folch, procediran seguidament a controlar els serveis de telèfons i telègraf, a la requisita de cotxes i camions, a la incautació d'armes i explosius de les armeries. [...]. Escamots armats obligaren a tancar tota mena d'establiments, fins i tot cafès i bar; d'altres construïren barricades a les carreteres d'accés a la població obstaculitzant la circulació de vehicles. La paràlització fou total."

4 Veure "Josep Contijoch i Poblet. Josep Casaca" a *El Foradot*, núm. 69.

provinent de Barberà. Nascut el 1902, es responsabilitzà dels negocis familiars (la fàbrica d'alcohol que el seu avi instal·là al desamortitzat convent de Sant Francesc i la companyia "Aguas potables del Mas d'en Soler", que portà aigua corrent a les llars montblanquines per primer cop, a partir del 1890) en el moment en que el seu pare, Francesc Contijoch i Grinyó⁵, elegit diputat provincial per la Mancomunitat de Catalunya, hagué de traslladar-se a la Ciutat Comtal.

Fig. 2 Josep Contijoch i Carol (1902-1954) en una instantània presa als anys 30. Arxiu de la Família Contijoch

De tarannà conservador⁶, a les eleccions municipals quedà a l'oposició juntament amb Albert Talavera, Josep

⁵ Veure" Francesc Contijoch i Grinyó. Cisquet Casaca" a *El Foradot*, núm. 68.

⁶ A l'igual que el seu pare, militava a la Lliga Catalana, hereva des del febrer del 1933 de la Lliga Regionalista.

Mª Pàmies i Josep Mª Requesens, en front d'una majoria esquerrana representada per l'alcalde Jaume Foguet i la resta de regidors: Enric Pujades, Ramon Gaya, Josep Folch, Josep Gay, Antoni Iborra, Lluís Castellví i Francesc Rosselló. En el marc d'aquest Consistori, participà en les Comissions de Cultura i Governació i així mateix ostentà el càrrec de Cap del Sometent⁷.

Les actes de l'Ajuntament durant aquells temps, així com les notícies publicades (especialment a la publicació quinzenal "Aires de la Conca") testimonien que, en Josep es prengué la seva feina d'oposició amb vehemència. Com a exemple recollim la notícia que, a la secció "Sessió de l'Ajuntament" d'aquest noticiari es publicava fent-se ressò de la proposta dels regidors d'esquerres de tocar les campanes de les esglésies de la Vila per certs actes oficials no religiosos:

El senyor Contijoch diu que s'estranya que en un enterrament laic es vulgui fer ús de les campanes amb les quals es fan els enterraments religiosos. Laics i campanes de l'església diu que no ho comprèn. Recorda que ell ha recorregut bona part d'Europa⁸ i en lloc ha vist tal cosa. Frescos estarien, diu, aquells Ajuntaments si tenien de cuidar-se dels tocs dels enterrament. Recorda als signants de la proposició de que no posin els peus a la galleda al barrejar-se en coses de jurisdicció d'altri⁹.

No cal matisar que "Aires de la Conca" era una publicació amb forta vinculació amb les dretes de la Vila.

⁷ Veure "El sometent de Montblanc en l'inici de la II República." Josep Mª Contijoch. Aplec de Treballs (Montblanc) 24 (2006).

⁸ Cursà estudis d'enginyeria mecànica a Laussane (Suïssa)

⁹ Aires de la Conca, 3 de Març de 1934.

Les relacions entre dretes i esquerres durant aquella legislatura foren molt tenses i plenes de joc soterrat. Com a mostra, el Maig de 1934 l'Ajuntament cessà en Josep Contijoch del càrrec de Cap del Sometent. Aquell fet fou molt mal encaixat per les forces dretanes, que denunciaren que el càrrec passà a mans de Josep Folch i Boada *que ni tan sols sap llegir ni escriure (Aires de la Conca, 12 de Maig de 1934)*. Com a resposta, en Contijoch publicà, altivament, el següent escrit:

Distingit company: Me sembla bé en prova de companyerisme, fer-vos saber que, per ordre superior, he cessat el càrrec de Cap del Sometent. Amb tal motiu, estimo també un deure expressar-vos el meu sincer agraïment a l'apoi que en el temps que he desempenyat el càrrec, sempre heu donat a la volguda institució que ens acobla i que ha estat l'orgull de Catalunya, perquè mai no havia tingui altra finalitat que defensar la pau i seguretat dels pobles, sense mires polítiques ni de classe.

Amb aquest agraïment, us saluda amb tot l'afecte i s'ofereix com sempre vostre company i servidor, Josep Contijoch.

Les tensions entre la coalició d'esquerres¹⁰ i el membres de la Lliga s'intensificà a mesura que avançava la legislatura. El 4 de juny, Anton Iborra presenta una moció del BOC per protestar davant el Govern de la República per una retallada estatutària conseqüència de la Llei de Contractes de Conreus. La sessió puja de to i paraules com “anticatalans” o “traïdors” adreçats als membres de la Lliga queden reflectits en les actes de l'Ajuntament. Des d'aquell dia els regidors de la Lliga no

¹⁰ Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) amb el Bloc Obrer Camperol (BOC).

tornaran a presentar-se a les sessions. Només en Josep Mª Requesens justificarà la seva dimissió explícita per raons mèdiques. Fins i tot en absència de l'oposició, es continuarà la partida: al llarg del mes d'Agost es cursaran dues denúncies en contra de la companyia d'aigües dels Contijoch per suposat desviament de cabal destinat al rec cap a consum del veïnat.

Arrel dels fets del Sis d'Octubre a Montblanc, la inseguretat present a la Vila va portar al Comissari d'Ordre Públic de Tarragona, a nomenar el dia 7 en Josep Contijoch, atesa la seva experiència en el Sometent i el seu posicionament polític, com a Delegat Governatiu d'Ordre Públic. A les vuit del vespre d'aquell dia, acompanyat de quatre guàrdies civils, es presentà a l'Ajuntament on convocà les autoritats i els líders polítics per iniciar el restabliment de l'ordre. El dia 9, la completa normalitat havia tornat als carrers de Montblanc i, en el pregó, es cridà a la devolució de les armes que l'autoritat havia repartit entre la població afí, seguint l'exemple del que la Generalitat havia fet a Barcelona. Així es tancava el capítol a la Vila, mentre a Astúries moria més d'un miler de persones en la revolta.

Si bé els dies 6 i 8 d'Octubre en el llibre d'Actes de l'Ajuntament, el Secretari testimonia que no se celebren les sessions ordinàries, el dia dotze el Comissari d'Ordre Públic –Coronel Comandant Julio de Rivera, destitueix l'Ajuntament en ple i nomena alcalde-gestor en Josep Contijoch, avalat, sens dubte, pel paper que havia portat a terme en el restabliment de l'ordre públic durant aquells dies. Amb ell, en Màrius Pedrol i en Josep Subirà, completaven la Comissió-gestora.

Fig. 3. Portada del llibre d'actes de l'ajuntament de Montblanc dels anys 1934-1936. Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà

S'inicia llavors un període d'un any i mig en que en Josep, compagina la seva activitat empresarial amb les regnes municipals de Montblanc¹¹. L'activitat, econòmicament desinteressada¹², es va concentrar principalment, segons rebel·len les actes municipals¹³ i les notícies publicades a l'època en dos vessants: revertir les accions amb més caire ideològic que l'anterior consistori havia portat a terme –un clàssic a l'època- i reformes per a la millora urbanística de Montblanc.

Recollim a continuació algunes de les actuacions més rellevants durant la seva acció de govern.

11 Els Regidors i l'alcalde–gestor acordaren portar a terme les sessions de l'Ajuntament els dissabtes al vespre, probablement per compaginar l'activitat amb les respectives ocupacions.

12 Renuncià al sou de 95 pessetes que li corresponia pel càrrec. Realment, no era una xifra rellevant per a un industrial com ell i, la renúncia, feta pública probablement li va comportar més rèdits en termes d'imatge política que no pas el valor purament econòmic.

13 Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

Fig. 4. La Plaça Major de Montblanc durant la Segona República amb la Casa de la Vila a mà esquerra.

Una de les actuacions de caire més ideològic que havia emprès la coalició d'esquerres fou la del canvi d'una part significativa dels noms de carrers i places de la vila bàsicament amb criteris de laïcitat. Així, per exemple, el carrer *Aguiló* es convertí en el carrer del *12 i 14 d'abril*, el carrer *Riber* en carrer de *Francesc Macià* i la plaça *Major* en la plaça *de la República*. El poc temps que durà la mesura i, la tradició popular dels noms anteriors féu fàcil que el govern d'en Contijoch restituís el nomenclàtor anterior. Els "Aires de la Conca" afirmaren que gran part de la població ni tan sols se n'havia assabentat del canvi pel que havien passat.

A més de la laïcitat en front de la religiositat, altres aspectes com el republicanisme en front del monarquisme també separaven les dues faccions. En aquest sentit, algun detall, propi d'una personalitat polèmica com la d'en Josep, avui dia ens arrenquen un somriure. I és que, com testimonia la carta d'un lector indignat als "Aires de la Conca", els pregons municipals, venien precedits de les notes a la corneta de la Marsellesa en un clar intent de ridiculitzar un símbol republicà¹⁴.

Altres aspectes van reflectir el rerefons ideològic que provocà decisions un i altre cop revocades amb els canvis de color polític a la Casa de la Vila. L'alcaldia de Josep Contijoch va destituir la mestra interina del "Guardament d'Infants", l'operador de la bàscula municipal i el Secretari de l'Ajuntament, que prèviament ja havien substituït el consistori d'esquerres i que, quan retornaren al govern, tornaren a posar en les seves posicions. Tot plegat un ball de noms i càrrecs. Les decisions influenciades per la ideologia derivaren en entrades i sortides dels Pares Franciscans del convent de la Mercè. El mateix que la creu i la imatge de la Santa Fe del Cementiri municipal.

Un dels capítols més dolorosos per en Contijoch fou, ja als darrers temps d'ostentar el càrrec, la mort del seu pare, en Francesc Contijoch i Grinyó i les acusacions de l'oposició de que havia desviat fons municipals per a pagar el trasllat d'una comitiva a Barcelona, on se celebrà el funeral i l'enterrament, per retre-li un homenatge multitudinari (anomenat popularment en Cisquet Casaca,

¹⁴ "Quina gent de quina cultura s'enfilaren dalt de Casa la Vila de Montblanc!" signava anònimament "Un Republicà" a l'edició de "Aires de la Conca" del 23 de febrer de 1935.

fou un personatge molt apreciat entre la població). En Josep, capitalitzant la popularitat del seu pare i la presència massiva de la població en l'acte d'homenatge que es portà a terme a la Vila, ignorà les acusacions.

Fig. 5. El Cementiri de Montblanc a l'actualitat

Precisament arrel de la mort del seu pare, la cessió que feu a la seva nora i esposa d'en Josep, na Rosa Monfar, per testament, de la companyia d'aigües i els terrenys del Mas d'en Soler i aquells pels que discorria la canalització, fou motiu d'una actuació de l'alcalde-gestor que qualificaríem d'asèptica. A la companyia d'aigües hi venia associada una concessió administrativa per al subministrament a la població. Però aquesta concessió era nominal i estava a nom del difunt. Per evitar susceptibilitats, per a un tràmit tan obvi com transferir-la

a la nova titular de l'empresa prestatària, en Josep s'absentà de la sessió del 7 de gener de 1936 (el dia després de la defunció del seu pare) i s'inhibí explícitament de les seves funcions deixant que en Màrius Pedrol assumís la Presidència de la Comissió gestora.

La tradició oral de la família Contijoch recull una anècdota que, si bé no contrastada, s'adiu perfectament amb el tarannà del personatge. Una de les primeres actuacions com a màxim responsable municipal va ser la de promulgar una normativa que prohibís estendre la roba on fos visible des del carrer. Acte seguit va enviar un funcionari a comprovar el grau de compliment per part de la població i aplicar les multes contemplades en cas que fos necessari. Interrogat el funcionari en tornar, digué que només un habitatge incomplia la normativa però que no imposà la multa atès que era la pròpia casa de l'alcalde-gestor. L'alcalde obligà el funcionari a aplicar la multa i li aplicà una sanció per incompliment del deure.

Una de les batalles que durant tot el seu mandat hagué de lliurar en Josep fou el sanejament dels comptes municipals. "Els Aires de la Conca" esbombà que l'economia de l'ajuntament havia estat molt maltractada pel govern anterior d'esquerres. No tenim garanties de l'objectivitat d'aital afirmació, però el que sí està provat és que, amb freqüència, el nou consistori hagué de fer mans i mànigues per atendre els pagaments endarrerits (es constaten factures retingudes durant tot un any) havent de sol·licitar en dues ocasions línies de crèdit a la *Caixa de Pensions* i al *Banc de Valls*. No fou fins el desembre de 1935 en que aconseguí que el *Banc de Crèdit Local* aixequés l'embargament que pesava sobre l'ajuntament

es del juny del 1934. Com a anècdota esmentarem que aquestes dificultats econòmiques foren sofertes, entre d'altres, pel Centre Ciclista de Montblanc que, periòdicament i amb perseverança digna d'admiració s'adreçava als edils sol·licitant subvencions per a la seva activitat. Les mancances feien que sempre la resposta fos negativa, fins que, amb motiu de la Festa Major de l'any 35, la seva insistència va veure's premiada amb una subvenció de 300 pessetes per a organitzar la Cursa Ciclista a la Vila.

D'altra banda aquestes tensions de tresoreria no impediren que s'endeguessin ambiciosos actuacions en l'àmbit de les obres públiques. Per esmentar-ne algunes, es contractaren els projectes i se sol·licità a l'Estat incloure al "Plan de Carreteras del Estado" la construcció de la carretera de Rojals i la del pont sobre el Francolí en la carretera a Prenafeta. Així mateix es donà llum verda a la companyia de subministrament elèctric "Riegos y Fuerza del Ebro" per a la conducció i distribució d'energia elèctrica i instal·lació d'enllumenat públic a la Guàrdia dels Prats. No obstant, l'obra més amb més visibilitat de la seva acció de govern fou el rescat de les arcades de Can Malet a la plaça Major que, fins llavors, estaven tapiades i acollien una peixateria. A tal fi, ordenà habilitar els locals municipals que hi havia al número 2 del Carrer de la Font Major –amb totes les garanties sanitàries- i hi desplaçà la peixateria, procedint llavors a obrir les arcades per a la seva urbanització i lliure circulació dels vianants a canvi i, en benefici de la llavors propietària –Dª Asunción Malet- de reforçar el sostre, restablir els porxos i alliberar les obres de tot impost i dret municipal. D'ençà la seva inauguració, el 24 de novembre de 1935, que aquestes

arcades formen part del paisatge urbà pública de Montblanc.

Fig. 6. Dibuix de la Plaça Major vist des del recuperats porxos de Can Malet

Fig. 7. Torre dels Cinc Cantons. Data indeterminada

La imatge de la Vila i protecció del seu patrimoni sembla que foren tasques prioritàries per l'equip de govern d'en Contijoch. Altres actuacions ho testimonien. L'agost del 1935 requerien a l'agència del *Banc Comercial de Barcelona* a la Vila que “tregui el cartell anunciador que té fixat a la Torre dels Cinc Cantons tota vegada que es considera Monument Nacional”.

Fig. 8. Escut del Banc Comercial de Barcelona

Però no tot van ser flors i violes en aquell període. Els actes commemoratius de l'aniversari de la proclamació de la República, el 14 d'abril de 1935, per ordre de l'autoritat militar, només podien portar-se a terme en locals tancats. Alguns montblanquins, però decidiren desafiar les ordres i, amb pancartes i una bandera republicana iniciaren una manifestació pel Carrer Major i el Carrer Riber en el moment en què la parella de la Guàrdia Civil havia enfilat el carrer Ducal. Veient el propi Josep com s'iniciava la concentració, requerí als membres de la Benemèrita que actuessin. Aquests perseguiren els manifestants i

dissolgueren la concentració a cops de culata practicant cinc detencions i deixant alguns contusionats. El propi alcalde-gestor inicià gestions en les hores posteriors per aconseguir el seu alliberament. Conscient de l'impacte en l'opinió pública d'aquells fets, una setmana més tard publicava una carta oberta a "Aires de la Conca" en la que relatava la seva versió dels fets i proclamava la rectitud de la seva actuació: *Que es quedin, doncs, amb aquest negoci, si la seva consciència els ho dicta així, i bon profit els faci, que jo, ambla consciència neta de que he obrat bé, ja en tinc prou.*¹⁵

Un altre capítol espinós fou quan, per Setmana Santa, per tal de garantir el normal decurs de les celebracions¹⁶, es féu venir guàrdies d'assalt i contingents de guàrdies civils per a garantir la "normalitat" a la processó. Va ser una autèntica processó d'armats.

També fou problemàtica, durant la primera part del mandat la manca de recursos humans: tota la feina municipal corria a càrrec de l'alcalde-gestor i els seus dos ajudants. El 26 d'abril de 1935 un decret de la Generalitat¹⁷, aplicava de nou la Llei Municipal Catalana i autoritzava els ajuntaments a proveir vacants de secretaris i d'altres funcions municipals mitjançant concurs. Des del 14 de Maig, al Consistori s'hi incorporaren els següents regidors: Anton Amorós i Sugañes, Joan Martorell i Roig, Josep Panadès i Sans,

15 Aires de la Conca, 20 d'abril de 1935.

16 "La junta organitzadora de la processó de Dijous Sant havia acordat cridar la Junta General per tal de suspendre-la. Una disposició imperativa del Delegat d'Ordre Públic de Tarragona manà celebrar-la." La Conca de Barberà 1890-1936: de la crisi agrària a la guerra civil." *Andreu Mayayo i Artal*. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. 1986

17 Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya. Any III – Volum II, Número 118. 28 d'abril de 1935.

Anton Sarró i Brufau, Sebastià Trèmol i Soler, Anton Rosselló i Sans, Joan Pujades i Fabregat, Joan Abelló i Dalmau, Salvador Pedrol Poblet i Baldomer Campdepadrós i Puig. Amb aquest equip pogueren re constituir-se les diferents comissions que feren front a les problemàtiques pròpies d'una vila de les dimensions de les de Montblanc.

Amb les eleccions de Febrer de l'any 1936, les esquerres agrupades en el *Frente Popular* recuperaven el control del Govern Central. A Catalunya, sota la forma del *Front d'Esquerres* incloïen al seu programa electoral la voluntat d'amnistiar els involucrats en els fets de l'Octubre de 1934 i restablir els Consistoris destituïts. Això significava el retorn de l'alcalde i els regidors a qui havia substituït any mig enrere la Comissió Gestora presidida per en Josep Contijoch.

En Lluís Vives i Poble, en les seves "Narracions Històriques de la Vila de Montblanc" ho descriu així:

L'endemà mateix i sense esperar ordres ni confirmacions, els nostres consellers municipals que havien estat destituïts arran dels lamentables fets del Sis d'Octubre es presentaren a Casa de la Vila en reclamació de llurs llocs. L'alcalde Senyor Contijoch sense objecció de cap mena, els feu lliurament, retirant-se tot seguit. Eren les deu de la nit i la Plaça tornava a ésser plena d'esquerrans com en els temps de l'eufòria. Contijoch amb la sola companyia de Màrius Pedrol travessà de mig a mig aquell pla atapeït, sense que per part del públic es produís la més mínima demostració de desafecte ni insult personal. I és que aquells dos homes, malgrat les diverses proves de monarquisme que sempre havien donat, i la discrepància amb els sistemes

republicans i socialistes comptaven amb l'afecte personal de molts dels diversos estaments que integraven la població.

Estàvem, en qualsevol cas, a les portes de la Guerra Civil. Res no fou igual a partir d'aquell moment. Ni les discrepàncies ni els afectes.¹⁸

Article publicat a la revista *El Foradot* (Montblanc), núm. 76 (2013).

18 Tot i així, potser no totes les discrepàncies ni tots els afectes van canviar... a l'esclat de l'aixecament franquista, el *Comitè d'Activitats Antifeixistes*, recopilà informes sobre elements dretans per a la seva denúncia i judici. Entre ells, el *Partit Obrer d'Unificació Marxista* (POUM) emetia, als efectes del judici en rebel·lia d'en Josep Contijoch i Carol el següent informe:

“JOSEP CONTIJOCH: Durant el bienni negre era batlle representant de ordre públic a la Conca, ara bé malgrat la seva orientació classista dretana, era un xicot que es mostrava mantes vegades servicial amb les necessitats de elements del poble sense mirar ni tendències ni color”.

Expedient 11. 1937. Rotlle 207 del Jurat d'Urgència. Audiència de Tarragona. Jutjat de Montblanc.

Primera edició en ePUB i PDF: març de 2013.

Publicat a www.tinet.cat.

Diputació Tarragona

Distribució sota llicència "[Reconeixement –
No Comercial – Sense Obra Derivada
\(by-nc-nd\) 3.0 Espanya](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/)" de Creative Commons.

